
A pénzmosás compliance hazai és európai dimenzióban a társadalmi innováció tükrében

Jacsó Judit*

---

1. Bevezető gondolatok

A pénzmosás ma már valamennyi ország büntető törvénykönyvében szabályozott bűncselekmény. Legáltalánosabb értelemben a pénzmosás fogalma alá tartoznak azok a magatartások, amely által az elkövető a bűncselekmény(ek) elkövetéséből származó bevételek („piszkos pénzek”) létezését, e bevételek forrását vagy jogellenes felhasználását elleplezi, azzal a céllal, hogy a legalitás látszatát keltse, és mint látszólag legális vagyont áramoltassa be a gazdasági és pénzügyi világba.¹

A cselekmény kriminalizálása ellenére a pénzmosás mára nagyszabású üzletté vált, amely szorosan kapcsolódik a feketegazdasághoz², amely által az állami költségvetés jelentős bevételektől esik el. A pénzmosás a feketegazdaságnak is az egyik meghatározó részterületévé vált, amelyen belül egyfajta „legalizáló” funkciót tölt be, amely azonban rendkívüli veszélyt jelent a gazdaság működésére.³ Kriminológiai szempontból a feketegazdaságot két területre szokták osztani: a legális gazdasági élet szereplőinek illegális tevékenységére (pl. adócsalás) és az illegális vállalkozások illegális tevékenységére. Ezen utóbbi területhez tartozik a pénzmosásnak az a gyakran alkalmazott módszere, amikor a bűnös eredetű

---

* Habilitált egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete

A tanulmányban ismertetett kutató munka az EFOP-3.6.1-16-2016-00011 jelű „Fiatalodó és Megújuló Egyetem – Innovatív Tudásváros – a Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése” projekt részeként – a Széchenyi 2020 keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

¹ JACSÓ Judit: *A pénzmosás*. In: Farkas Ákos (szerk.): *Fejezetek az európai büntetőjogból*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2017. 117.

² Lásd a feketegazdaság/rejtett gazdaság fogalmáról: BALOG Ádám: Adóelkerülés és rejtett gazdaság Magyarországon, *Köz-gazdaság*, 2014/4. Különszám az adópolitikáról, 16–17.

³ LENTNER Csaba – ZÉMAN Zoltán: A pénzmosás egyes jogi és gazdasági összefüggéseiről. *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/1. 19.

vagyon eredetének a lepezéséhez az elkövetők fiktív fedőcégeket hoznak létre.⁴ Jelen tanulmányban azonban mégsem e jelenség büntetőjogi vetületével kívánok foglalkozni, hanem e bűncselekmény *legális gazdaságra gyakorolt hatását* szeretném fókuszba állítani, valamint a pénzmosás compliance tevékenységgel való kapcsolatát világítom meg a társadalmi innováció tükrében. *Közgazdasági szempontból megközelítve* a pénzmosást felfoghatjuk egyfajta *illegális gazdasági szolgáltatásként* is, amely arra irányul, „*hogyan a bűncselekménnyel szerzett vagyon eredete igazolhatóvá váljék, megszabadulva annak felismerhetően jogellenes mivoltától.*”⁵

A *pénzmosás elleni fellépés gyökerei* az Amerikai Egyesült Államokban keresendők, ahol az első Pénzmosás Elleni Törvényt 1986-ban fogadták el. Az ellene folytatott küzdelem immár Európában is közel három évtizedes múltra tekint vissza. Számos nemzetközi dokumentum, illetve ún. soft law szabály gyakorol hatást a nemzeti szabályok megalkotására.⁶ A kezdeteket európai szintéren az 1991-ben elfogadott I. Pénzmosás elleni irányelv⁷ jelentette. Jelen tanulmánynak nem célja a történeti fejlődés részletes áttekintése, hanem a jelenlegi szabályozási tendenciákat kívánja tárgyává tenni. Fontos azonban a nemzetközi dokumentumok tükrében hangsúlyozni, hogy a pénzmosás elleni politika két pilléren alapul: a *büntetőjogi és a büntetőjogon kívüli fellépésen*. Jelen tanulmány fókuszában a büntetőjogon kívüli fellépés területe, azon belüli is a pénzmosás elleni preventív intézkedések kérdése áll.

A *compliance*, azaz a megfelelés biztosítása, a hazai szakirodalomban még kevésbé ismert fogalom. A hazai tudomány még adós maradt a compliance-re vonatkozó ismeretek rendszerezésével, annak ellenére, hogy a compliance a gyakorlatban egyre fontosabb szerepet tölt be (lásd például a vállalati⁸ vagy a banki compliance⁹ területeit). Köszönetemet szeretném kifejezni Farkas Akos

⁴ GÁL István László: A költségvetési csalás és a tőkepiaci visszaélések, *JURA*, 2018/1. 31.; GÁL István László: *Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007, 14. o.; a gazdasági bűnözés kriminológiai fogalmáról lásd: GYÖRY Csaba – INZELT Éva: *Fehérgalléros, gazdasági és korrupciós bűnözés*. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Lévay Miklós: *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kft, Budapest, 2016. 457–462.; TÓTH Mihály: *A fehérgalléros bűnözés, a gazdasági bűnözés*. In: Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: *Kriminológia – Szakkriminológia*. Complex Kiadó, Budapest, 2006, 399–420.

⁵ GÁL István László: *A pénzmosás*. KJK Kerszöv, Budapest, 2004. 20., GÁL István László: *A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályok magyarázata*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2012. 11–22.

⁶ Lásd részletesen: JACSÓ Judit: A pénzmosás elleni fellépés dimenziói Európában: múlt, jelen és jövő, in: Kiss Valéria (szerk.): *Kriminológiai Közlemények 72. Válogatás a 2012-ben tartott tudományos ülések előadásaiból*, Magyar Kriminológiai Társaság Budapest, 2013, 50–58. o.

⁷ A Tanács 91/308/EGK irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről [HL L 166, 1991.06.28., 77–82.]

⁸ Hazánkban a compliance szakmai szervezeteként 2017-ben hozták létre a Magyar Vállalati Compliance Társaságot, lásd: <https://www.compliancetarsasag.hu/> (2018.09.11). Németországban a Giesseni Egyetemen kutatóközpontot hoztak létre a szervezeti bűnözés megelőzése érdekében bevezette intézkedések tudományos igényű kutatására a criminal compliance gyűjtőfogalma alatt (Center for Criminal Compliance, lásd: <https://www.uni-giessen.de/fbz/fb01/professuren-forschung/professuren/rotsch/ccc> (2018.09.11)).

⁹ A Magyar Bankszövetség Compliance Munkacsoportja hívta fel arra a figyelmet, hogy a compliance a „*nemzetközi pénzügyi és vállalati kultúrában az egyik legdinamikusabban fejlődő funkciók egyike,*

professzor úrnak, aki felkeltette az érdeklődésemet a compliance téma iránt és mindvégig támogatott az új kutatási célok megvalósítása során. A Magyar Jogászok az Európai Büntetőjogért Egyesületének elnökeként Professor Úr projektvezetésével a Miskolci Jogi Kar általa koordinált HERCULE III projekt is kiemelten vizsgálta a büntetőjogi compliance kérdéskörét az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelme területén.¹⁰

Mindezekre tekintettel a tanulmány első fejezete a *compliance fogalmával* és annak egy szűkebb vetületével, a *büntetőjogi compliance* kérdésével foglalkozik. A második rész a büntetőjogi compliance egyik meghatározó területének, a *pénzmosás compliance-nek* a hazai és európai uniós szabályozási keretrendszerét vizsgálja meg a társadalmi innováció tükrében. Fontos alapkérdés ezzel összefüggésben annak meghatározása, hogy mit is értünk *társadalmi innováció* fogalma alatt és milyen kapcsolódási pontok mutathatók ki a pénzmosás compliance és a társadalmi innováció között. A társadalmi innováció meghatározásánál az alábbi megközelítésből lehet kiindulni: „*A társadalmi innováció új vagy újszerű válaszokat ad egy közösség problémáira azzal a céllal, hogy növelje a közösség jólétét.*”¹¹

2. A compliance fogalmáról

2.1. Általános megközelítés. A „*compliance*” *egyezőséget, megfelelést* jelent.¹² E fogalmat kezdetben csak az *orvostudomány* területén használták a páciens orvostól kapott és a gyógyulását elősegítő utasításainak megfelelő magatartásának megjelölésére, tehát a beteg együttműködő magatartásának leírására szolgált.¹³ A compliance fogalma ma már azonban sokkal *tágabb jelentéstartalommal* bír.¹⁴ A külföldi szakirodalomban több meghatározása is született, melyek más-más

---

amelynek érvényesüléséhez a vállalati felső vezetés elkötelezettsége megkérdőjelezhetetlenül szükséges”, Magyar Bankszövetség Compliance Munkacsoport: *A compliance (megfelelés biztosítási) funkció működtetésének legjobb gyakorlata (Best Practice Kódex)*. Budapest, 2017. http://www.bankszovetseg.hu/Content/alapdokumentumok/6_melleklet_Compliance_Best_Practice_Kodex_HUN.pdf (2018.09.09.): A megfelelés biztosítása központi eleme az Európai Bankhatóság által kiadott uniós EBA/GL/2017/11 sz. Belső irányításról szóló iránymutatásnak (2019.02.01.), https://www.eba.europa.eu/documents/10180/2164689/Guidelines+on+Internal+Governance+%28EBA-GL-2017-11%29_HU.pdf/dc9cda43-84ae-4b24-8030-4ba35cefc45e (2019.04.07.).

¹⁰ Lásd a projektről bővebben: <https://hercule.uni-miskolc.hu/>

¹¹ KOCZISZKY György – VERESNÉ SOMOSI Mariann – BALATON Károly: A társadalmi innováció vizsgálatának tapasztalatai és fejlesztési lehetőségei, *Vezetéstudomány, Budapest Management Review*, 2017/6-7, 16.

¹² Vö. <https://compliancedictionary.com/term/609> (2018.09.22.)

¹³ Lásd bővebben a fogalomról ROTSCH, Thomas: *Criminal Compliance Zeitschrift für die internationale Strafrechtsdogmatik*, 2010/10. 614.; AMELUNG, Volker Eric: *Compliance*. In: *Gabler Wirtschaftslexikon*, <https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/compliance-27721> (2018.09.09.); Dr. MOLNÁR Márk Péter – DANKÓ Dávid: A beteg-együttműködés a terápiás siker záloga – III. rész. *Orvostovábbképző Szemle*, 2010/4. http://medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/a_beteg_egyuttmukodes_a_terapias_siker_zaloga_iii_resz (2018.08.09.)

¹⁴ Lásd a fogalomról bővebben: JACSÓ Judit: A compliance fogalmáról és szerepéről a gazdasági életben. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/1. Különszám. 82–91.

megközelítésből határozzák meg a fogalomi ismérveket. A compliance kifejezés használata a pénzügyi és a gazdasági jogi gyakorlatban, később pedig a gazdasági büntetőjogban is egyre inkább használatos fogalommá vált. De mit is értünk e fogalom alatt pontosan és honnan származik?

E kifejezés a „*corporate governance*” fogalmához hasonlóan az angolszász jogi terminológiából került átvételre a gazdasági jogba. Nem jelent mást, mint „követést”, „megegyezőséget”, „meghatározott parancsok betartását” – határozza meg lényegre törően a fogalom lényegét *Georg Gösswein*. Véleménye szerint a compliance azt jelenti, hogy a vállalatok és annak szervezeti egységei a *joggal összhangban működnek*.¹⁵

Bock megfogalmazása szerint „*compliance*” *legáltalánosabb értelemben* - szervezeti megközelítésből - a *jogkövető magatartás tanúsítását*, a jogszabályi előírásoknak, belső szabályoknak, illetve egyéb követendő ajánlásoknak megfelelő magatartás elérését *szolgáló intézkedések gyűjtőfogalma*.¹⁶ A *Bock* által használt szűkebb fogalom alapján a *compliance* azon felügyeleti intézkedések gyűjtőfogalma, amelyek annak biztosítására szolgálnak, hogy a vállalaton belüli valamennyi munkavállaló jogkövető magatartást tanúsítson. A *criminal compliance* ebben az értelemben a vállalati vezetők arra irányuló kötelezettsége, hogy a vállalaton belül megakadályozzák a munkavállalók által elkövetett bűncselekményeket.¹⁷

A *compliance tevékenység* tehát a megfelelésig biztosítására, azaz a szervezeten belüli jogi, illetve etikai normák betartására irányul. Ennek elmaradása esetén fennáll a *compliance kockázat* kialakulása, illetve növekedése. A Magyar Bankszövetség ezen kockázatoknak alapvetően négy területét nevesítette a bankszektorra vonatkozóan, amely véleményem szerint a compliance tevékenység tágabb körére is alkalmazható. Ezek az alábbiak: a) jogi kockázatok, b) felügyeleti vagy egyéb hatósági szankciók kockázata, c) pénzügyi veszteség, és d) hírnévrontás kockázata.¹⁸

2.2. A criminal compliance, azaz a büntetőjogi megfelelés fogalma. A *criminal compliance*¹⁹ (büntetőjognak való „megfelelés”, a büntetőjogi szempontból releváns szabályok betartása) kifejezés az elmúlt években vált elterjedt fogalommá a külföldi szakirodalomban, tartalmára nézve azonban még nem lelhető fel teljesen kiforrott álláspont.²⁰ A *criminal compliance* a *szervezeten* (gazdálkodó szervezeteken, vállalkozásokon) *belül* elkövetett büntető jogellenes magatartások megelőzésére *szolgáló intézkedések gyűjtőfogalma*, amely a gyakorlatban leginkább a *korrupciós és a gazdasági bűncselekmények* (pl. csalás, pénzmosás)

¹⁵ GÖSSWEIN, Georg: Mediation als Weg aus dem Compliance-Dilemma (*Die Mediation*, 2017/2.) – A mediáció mint a compliance dilemmából kivezető út (ford.: Csemáné Váradi Erika – Jacsó Judit), *AKV Európai Szemle*, 2017/1. 122–127.

¹⁶ BOCK, Dennis: Strafrechtliche Aspekte der Compliance-Diskussion – § 130 OWiG als zentrale Norm der Criminal Compliance. *Zeitschrift für die international Strafrechtsdogmatik*, 2009/2. 293.

¹⁷ BOCK (2009): i.m. 316.

¹⁸ Magyar Bankszövetség: Best Practice Kódex, 4.

¹⁹ A német szakirodalomban használatos további fogalmak: „*kriminalitätsbezogene Compliance*”, vö. ROTSCH, Thomas (Hrsg.): *Criminal Compliance, Handbuch*. Nomos Verlag, Baden-Baden, 2015. 41–42.

²⁰ ROTSCH (2010): i.m. 614.; ROTSCH (2015): i.m. 41.

megelőzését hivatott elérni.²¹ Vitathatatlan, hogy szoros kapcsolat áll fenn a gazdasági büntetőjog és a criminal compliance között, de mégsem tehető egyenlőségjel e két fogalom közé – hívja fel a figyelmet Rotsch.²² Az egyik alapvető cél – Rotsch szerint – a büntetőjogi felelősségre vonás vállalati eszközökkel történő megelőzése vagy minimalizálása, ehhez azonban szükséges annak előzetes felismerése (ex ante nézőpontból), hogy az adott magatartásnak lehetnek-e büntetőjogi következményei.²³ Éppen ebben rejlik az egyik alapvető jellemzője a criminal compliance-nek. A gazdasági büntetőjog körében szabályozott magatartások életbeli megvalósulásánál az esetleges büntetőjogi relevancia felismerése gyakran különös szakértelmet igényel és nem olyan könnyen felismerhető mint a büntetőjog más területeinél. A gazdasági ügylet, folyamatok komplexitása, nemzetközi vonatkozásai még inkább felerősíthetik ezt a tendenciát és szükségessé teszik a criminal compliance témakörének fókuszba állítását.²⁴

A criminal compliance probléma szoros kapcsolatban van egyrészt a klasszikus büntetőjogi dogmatikai kérdésekkel, másrészt speciális kérdésekkel (így például egy szervezeten belül a felelősség delegálásának kérdésével). A criminal compliance két részterületre bonthatjuk a klasszikus büntetőjog felosztása alapján: anyagi büntetőjogi és eljárásjogi kérdéseket fókuszba állító területre, illetve megközelíthetjük a preventív, illetve a represszív jellegű eszközrendszerek alapján is. Az eljárásjogi kérdések, illetve a represszív eszközrendszer között foglal helyet például „internal investigation”²⁵ (a szervezeten belüli előnyomozás), illetve a „whistleblowing”²⁶ (szervezeten belüli visszaélések bejelentése). A vonatkozó német szakirodalomban²⁷ megfogalmazódott olyan álláspont is, amely a szervezeten belüli bűnelkövetést két csoportra osztja: a szervezetet „mentesítő” (Entlastungskriminalität), illetve a szervezetet terhelő (Belastungskriminalität) bűnözésre. Az előbbibe azok a büntetőjogi relevanciával bíró cselekmények tartoznak, melyek a szervezet tagja vagy dolgozója valósít meg és ezzel a szervezet számára előnyt szerez és harmadik félnek viszont hátrányt. A második fogalom alá azok a büntetendő magatartások tartoznak, melyet a szervezet tagja vagy dolgozója követ el a saját vállalkozással szemben, annak hátrányt okozva.²⁸

²¹ SIEBER, Ulrich: Compliance-Programme im Unternehmensstrafrecht: Ein neues Konzept zur Kontrolle von Wirtschaftskriminalität, in: Sieber, Ulrich – Dannecker, Gerhard – Kindhäuser, Urs – Vogel, Joachim – Walter, Tonio (szerk.): *Festschrift für Klaus Tiedemann zum 70. Geburtstag*, Duncker & Humblot, Köln, München, 2008. 449–484.

²² ROTSCH (2015): i.m. 43.

²³ ROTSCH (2010): i.m. 616.

²⁴ ROTSCH (2015): i.m. 44.

²⁵ Molnár Erzsébet szerint az „internal investigation” a szükséges kriminálpolitikai, illetőleg ontológiai feltételek fennállása esetén megfelelő eszköz lehet a tipikusan a munkavállalók által vállalkozáson belül elkövetett bűncselekmények hatékony felderítéséhez. MOLNÁR Erzsébet: A vállalkozáson belüli előnyomozási eljárás interdiszciplináris kontextusban. *Jogtudományi Közlöny*, 2016/9. 458.

²⁶ E kifejezés szó szerinti jelentése: „vészharangok megkongatása”, vagy „síp megfújása”. Lásd bővebben: AMBRUS István – FARKAS Ádám: Whistleblowing és büntetőjog: szempontok a vállalati visszaélések megítéléséhez. *Magyar Jog*, 2017/7-8. 442-453.

²⁷ Bock, Dennis: *Criminal Compliance*. 2. kiadás, Nomos Verlag, Baden-Baden, 2013. 23.

²⁸ Lásd a felosztás kritikájáról: ROTSCH (2015): i.m. 44.; hazai szakirodalomból: MOLNÁR (2018): i.m. 21–22.

3. A pénzmosás compliance

A *pénzmosás compliance* terminológiát a pénzmosás megelőzésével kapcsolatos nemzetközi, európai uniós és nemzeti szabályozások gyűjtőfogalmaként használatos.²⁹ A vonatkozó szakirodalom a *pénzmosás compliance területét elkülönülten kezeli*, ennek egyik oka az, hogy jogszabályok által jól szabályozott és az uniós jog által harmonizált területről van szó.³⁰ A pénzmosás compliance-hez tartozó intézkedések alapvetően a *preventív jellegű compliance* eszközök közé illeszthetők. Az alábbiakban az Európai Unióban elfogadott pénzmosás irányelvekben lefektetett compliance intézkedéseket vesszük sorra, amelyet követően a hazai szabályozás leglényegesebb elemeinek bemutatására vállalkozunk.

3.1. A pénzmosás compliance az Európai Unióban. A *preventív intézkedések* jelentős része a pénzügyi és gazdasági élet szereplőit vonja be a pénzmosás elleni fellépésbe, ezzel segítve az államok pénzmosás elleni büntetőjogi intézkedéseinek hatékony megvalósítását. A pénzügyi rendszer pénzmosásra való felhasználásának megakadályozása olyan cél, amelyet a nemzeti bűnüldöző hatóságok nem tudnak végrehajtani a hitelintézetek és a pénzügyi szervezetek, valamint azok felügyeleti szervei együttműködése nélkül. A pénzmosás első fázisa jellemzően a pénzügyi szektoron keresztül történik, ez jelenti az első érintkezési pontot a piszkos pénzek és a legális gazdaság között. E felismerés hatására került bevezetésre az I. Pénzmosás elleni irányelvben³¹ a két legfontosabb preventív jellegű intézkedés, az *ügyfél-azonosítás*, valamint a gyanús ügyletek esetében a *jelentési kötelezettség*, amely kezdetben nem vonatkozott a gazdasági élet egyéb szereplőire. Az I. Pénzmosás elleni irányelvben a kötelezettségek teljesítésének eljárási szabályai nem voltak részletesen meghatározva. A későbbi irányelvekben került sor a kötelezettségek konkrétabb tartalommal való kitöltésére.

A tagállamok már az I. Pénzmosás elleni irányelvben felhatalmazást kaptak azonban arra, hogy a rendelkezések hatályát más, pénzügyi rendszeren kívüli szakmák képviselőire is kiterjesszék. E generális rendelkezés háttérében annak felismerése állt, hogy a pénzmosás elkövetői alkalmazkodva a megváltozott jogi szabályozáshoz, a pénzügyi szektoron kívüli módszereket fognak bevetni a piszkos pénzek legalizálására.³² A tagállamok eltérő módon éltek az irányelv által adott lehetőséggel, ezért az egységes fellépés érdekében szükségessé vált az I. Pénzmosás elleni irányelv rendelkezéseinek módosítása. A 2001-ben elfogadott *II.*

²⁹ V.ö. DANNECKER, Gerhard – LEITNER, Roman (szerk.): *Handbuch der Geldwäsche-Compliance für die rechts- und steuerberatenden Berufe*. Linde Verlag, Wien. 2010; BÜLTE, Jens: *Geldwäsche-Compliance*. In: Rotsch, Thomas (szerk.): *Handbuch Criminal Compliance*. Nomos Verlag, Baden-Baden, 2015. 974.

³⁰ BÜLTE: i.m. 2015, 975.

³¹ A Tanács 91/308/EGK irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről [HL L 166., 1991.06.28.]

³² Ez a várakozás nem igazolódt be teljesen, hiszen napjainkban is legjellemzőbb a pénzintézetek igénybe vételével történő pénzmosás.

*Pénzmosás elleni irányelv*³³ jelentősen kiszélesítette a kötelezettségek személyi hatályát (így például a könyvvizsgálókra, külső könyvelőkre és adótanácsadókra, ingatlanügynökökre, kaszinókra, meghatározott körben a közjegyzőkre és az ügyvédekre). A 2005. évi *III. Pénzmosás elleni irányelv*³⁴ a nagy értékű árukkal (pl. drágakövekkel, nemesfémekkel, művészeti alkotásokkal) kereskedőket, árverésvezetőket is bevonja a kötelezettségek hatálya alá meghatározott összeg (15.000 Euro) feletti készpénzfizetés teljesítése esetén. A *III. Pénzmosás elleni irányelv* legjelentősebb változtatása nem a személyi hatály újbóli kiterjesztése, hanem a pénzmosás elleni küzdelem preventív eszközrendszerébe az ún. „*kockázatalapú*” szabályozási modell bevezetése volt, amely különbséget tesz a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása szempontjából kisebb és kiemelt kockázattal járó tranzakciók között. Ennek megfelelő *differenciált szabályozást* vezetett be. Amíg egy korrupcióval fertőzött ország politikai közszerelőjének³⁵ banki ügylete – a fokozott kockázatra tekintettel – *megegyeztetett ügyfél-átvilágítási intézkedések* hatály alá tartozhat, addig a belföldi hatóság által kezdeményezett tranzakció esetén az *egyszerűsített ügyfél-átvilágítás* szabálya alkalmazható, amely adott esetben az ügyfél-azonosítás elmaradását is jelentheti.³⁶ Az új koncepcióval a közösségi jogalkotó célja az volt, hogy megteremtse a pénzmosás szempontjából kevésbé veszélyeztetett területek tehermentesítésének lehetőségét. Az új szabályok immár a pénzmosáson kívül a terrorizmus finanszírozásának megakadályozását is szolgálták.³⁷

*A IV. Pénzmosás elleni irányelv*³⁸ az Európai Parlament és a Tanács 2015-ben fogadta el. Az irányelv célja, hogy a korábbi pénzmosás elleni szabályozási rendszer hatékonyabbá tétele és koherens kiegészítése által megelőzze az uniós pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint a terrorizmus finanszírozás céljára való felhasználását. E cél elérése érdekében rögzíti, hogy a tagállamok kötelesek biztosítani a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás tilalmát. Az újabb irányelv

³³ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/97/EK irányelve (2001. december 4.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 91/308/EGK tanácsi irányelv módosításáról [HL 2001 L 344, 2001.12.28.]

³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/60/EK irányelve (2005. október 26.) a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről [HL L 309, 2005.11.25.]

³⁵ Az irányelv rendelkezései alapján politikai közszereplőnek minősülnek azok a „*természetes személyek, akik fontos közfeladatokat látnak vagy láttak el, továbbá az ilyen személyek közvetlen hozzátartozói vagy akikkel közismerten közeli kapcsolatban állnak*”. Az irányelv alapján azonban csak a más tagállamban vagy harmadik országban lakóhellyel rendelkező, politikai közszereplő személyekkel való ügyletekre vagy üzleti kapcsolatra vonatkoznak a fokozott eljárási szabályok. Lásd: *III. Pénzmosási irányelv* 3. cikk. 8. pont, 13. cikk. (4) bek.

³⁶ *III. Pénzmosási Irányelv* 11-13. cikk.

³⁷ A pénzmosás elleni uniós fellépés célkitűzéseinek változásáról lásd: Jacsó Judit: A pénzmosás. In: Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin (szerk.): *Európai Büntetőjog kézikönyve*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 514.

³⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2015/849/EU irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről [HL L 141., 2015.06.05.]

megalkotását a nemzetközi standardoknak való megfelelés indokolta (FATF 2012 revideált Negyven Ajánlása³⁹), de az uniós jogalkotó figyelemmel volt a meglévő pénzmosás elleni szabályok végrehajtása során szerzett tapasztalatokra is. Az új irányelv hatékonyságának vizsgálatakor a Bizottság egyrészt az *FATF partneri országvizsgálatok eredményeit* és a *nemzeti kockázatelemzéseket* fogja a jövőben felhasználni. Ezáltal nagyobb hangsúlyt fektet az irányelv rendelkezéseinek tagállami végrehajtására.

Az irányelv *preventív jellegű intézkedéseket* fogalmaz meg.⁴⁰ Ez meghatározta az irányelv jogalapját is, amely a módosításra szánt uniós jogi aktusok jogalapjával azonos módon az EUMSZ. 114. és 50. cikkei, azaz a belső piac megteremtése és működése érdekében szükséges jogközelítés. Az irányelv megfelel a *szubszidiaritás és az arányosság* követelményének is, hiszen sem a pénzmosás, sem pedig a terrorizmusfinanszírozása ellen irányuló önálló tagállami lépések nem alkalmasak a kitűzött cél elérésére. A tagállami intézkedéseknek összehangoltnak, koherensnek és következetesnek kell lenniük, amely elérésére csak az uniós szintű szabályozással valósulhat meg. A pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás veszélyezteti a pénzügyi szektor stabilitását és az EU belső piacát is, ezért nélkülözhetetlen az uniós szintű, harmonizált szabályozás elfogadása. Az arányosság szem előtt tartásával az irányelv által bevezetett szabályok a terrorizmusfinanszírozás kezelésére és a vállalati átláthatóság fokozására korlátozódnak és a meglévő szabályokra épülnek. Az *arányosság* kérdésének vizsgálatát a jogi személyek tényleges tulajdonosainak vizsgálatára vonatkozó információk átláthatósága is indokolta. Különösen a magánélethez való jog és az adatvédelemre vonatkozó szabályok miatt a bizalmi vagyonezelésre vonatkozó intézkedések élesen elkülönülnek az egyéb kategóriába sorolt jogi személyekre irányadó rendelkezésektől.

A pénzmosás *alapcselekményeinek* vizsgálata alapján megállapítható, hogy az uniós jogalkotó az FATF ajánlásaival összhangban e körbe vonta a közvetlen és közvetett adózáshoz kapcsolódó és a tagállamok nemzeti jogában meghatározott *adóbüncselekményeket* is. Az adóbüncselekmény fogalmával azonban adós marad

³⁹ Az FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) a *Pénzmosás elleni Pénzügyi Akciócsoport* az OECD mellett 1989-ben felállított nemzetközi szervezet, amelynek a pénzmosás elleni szttenderdek kialakításánál meghatározó szerepe van. Az 1990-ben kidolgozott ún. Negyven Ajánlása, amely az ún. soft law jellegű szabályozás közé tartozik, iránymutatásként szolgált más pénzmosás elleni nemzetközi dokumentum kidolgozásánál is, így pl. az Európai Unió pénzmosás elleni irányelvéinél is. E speciális nemzetközi grémiumnak az Európai Unió több tagállama és szervezetként az Európai Bizottság is a tagja. Az *FATF Negyven Ajánlása* iránymutatásul szolgál mind a büntetőjogi, mind pedig a büntetőjogon kívüli preventív szabályozás megalkotásánál. További pénzmosás elleni harcban kiemelt jelentőségű nemzetközi szervezet az Egmont Csoport és a Moneyval. Lásd ezekről bővebben: SIMONKA Gábor: *A magyar FIU és a pénzmosás elleni intézményrendszer a nemzetközi együttműködés tükrében*. Gazdálkodási kézikönyvek, Saldo Zrt., Budapest, 2015. 23–43.

⁴⁰ A represszív jellegű szabályokat magába foglaló új irányelvről lásd: JACSO Judit – UDVARHELYI Bence: A Bizottság új irányelvjavaslata a pénzmosás elleni büntetőjogi fellépésről az egyes tagállami szabályozások tükrében, *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2. 39-58.; JACSO Judit – UDVARHELYI Bence: A pénzmosás elleni küzdelem aktuális gyakorlati kérdései. *Magyar Jog*, 2017/11. 711–715.

az irányelv, egyetlen kritérium, hogy azok az irányelvben meghatározott minimális büntetési tételnél – azaz egy évnél – súlyosabban legyenek büntetendők.⁴¹

Az új irányelv módosította a *személyi hatályt*. Felismerve azt, hogy a nagy összegű készpénzfizetések esetén magasabb a pénzmosásnak és a terrorizmus finanszírozásának a kockázata, ezért az irányelv a *15.000 eurós határt 10.000 euróra* szállította le. Továbbra is megvan a tagállamok azon lehetősége, hogy szigorúbb szabályozást fogadjanak el, így akár ennél alacsonyabb küszöbértékeket is elfogadhatnak a kockázatok csökkentése érdekében. A kaszinók mellett a *szerencsejáték-ágazat általános jelleggel* a hatálya alá vonta. A preambulum alapján az *ingatlanügynökök* fogalmába a bérbeadással foglalkozó ügynökök is beleérthetők.

Az irányelv továbbá kötelezi a tagállamokat arra, hogy az irányelv hatályát részben vagy egészben kiterjesszék más olyan tevékenységeket folytató szakmákra és vállalkozáskategóriákra is, amelyeknél különösen valószínű, hogy azokat pénzmosási célra vagy a terrorizmus finanszírozására használják fel.

Az irányelv elődjéhez képest még nagyobb hangsúlyt fektet a *kockázat-értékelési tevékenységre*. Alacsony kockázat esetén a tagállam engedélyezheti a kötelezett szolgáltatók számára, hogy *egyszerűsített ügyfél-átvilágítási intézkedéseket* írjanak elő. *Fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedéseket* kell alkalmazni harmadik országbeli intézményekkel folytatott, határon átnyúló levelező banki kapcsolatok esetén, a kiemelt közszereplőkkel folytatott ügyletek vagy üzleti kapcsolatok tekintetében, valamint abban az esetben, ha az ügyfél olyan harmadik országban letelepedett természetes vagy jogi személy, akit/amelyet a Bizottság, a tagállamok vagy a kötelezett szolgáltatók magasabb kockázatot jelentőnek minősítettek.

A IV. pénzmosási irányelv hatálya alá tartozó szolgáltatókat terhelő másik alapvető kötelezettség, amely a pénzmosás elleni fellépés egyik legfontosabb eszközének tekinthető, a *gyanús ügyletek bejelentésére* irányul. Az irányelv rendelkezései értelmében minden tagállamnak létre kell hoznia egy *független és autonóm pénzügyi információs egységet* (Financial Intelligence Unit – FIU), amely felelős a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás megelőzéséért, felderítéséért és az ellene való eredményes küzdelemért. A tagállami FIU feladata a gyanús ügyletek bejelentésére és a pénzmosásra, a kapcsolódó alapbűncselekményekre vagy terrorizmusfinanszírozásra vonatkozó információk fogadása, elemzése, valamint az elemzés eredményeinek, illetve minden releváns információnak az illetékes hatóságokhoz történő továbbítása. A tagállamoknak 2017. június 26. napjáig kellett a tagállami szabályozásba átültetni az irányelv rendelkezéseit.

A IV. Pénzmosás elleni irányelv módosítására 2018-ban került sor, amellyel a pénzmosás elkövetésére jellemző legújabb tendenciákra, a fenyegetések és kockázatok gyorsan változó jellegére kíván reflektálni a jogi szabályozás szintjén az uniós jogalkotó.⁴² Fontos előzménye volt az ún. „Panama”-dokumentumok

⁴¹ JACSÓ Judit – UDVARHELYI Bence: A pénzmosás elleni fellépés aktuális tendenciái az Európai Unióban. *Ügyészségi Szemle*, 2017/1. 6–31.

⁴² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/843 irányelve (2018. május 30.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló (EU)

nyilvánosságra kerülése. Az elmúlt évek ún. adat-kiszivárogtatásai nyomán a pénzmosás, az adókijátszás, az adócsalás és a korrupció témája erőteljesen a közvélemény látóterébe került.⁴³ Az új szabályozás elfogadásának egyik indoka volt, hogy „*egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek egyes alternatív pénzügyi rendszerekként működő modern technológiai szolgáltatások, mivel azok kívül esnek az uniós jog hatályán vagy a jogi követelmények alóli olyan mentességeket élveznek, amelyek ma már nem feltétlenül indokoltak. A folyamatosan változó tendenciák ütemének követése érdekében további intézkedésekre van szükség a pénzügyi műveletek, gazdasági társaságok és más jogi entitások, valamint a bizalmi vagyongazdálkodók és a bizalmi vagyongazdálkodóihoz hasonló struktúrájú vagy funkciójú, társulás jellegű jogi megállapodások [...] nagyobb átláthatóságának a biztosítása, a megelőzésre irányuló meglévő keret javítása és a terrorizmusfinanszírozás elleni hatékonyabb küzdelem érdekében.*”⁴⁴ Az új rendelkezések nemzeti jogba történő átültetési kötelezettségnek a tagállamoknak 2020. január 10-ig kell eleget tenniük.

3.2. Pénzmosás compliance a magyar jogban.

3.2.1. Rövid történeti kitekintés. A pénzmosás elleni küzdelem hazánkban már az Európai Unióhoz való csatlakozásunk előtt megindult, hiszen Magyarország a jogharmonizációs kötelezettségének eleget téve a pénzmosást a 1994. évi IX. törvénnyel kriminalizálta. Ezzel párhuzamosan a pénz- és tőkepiacon keresztül történő pénzmosás elleni küzdelem is megindult. Az 1994. évi XXIV. törvény (I. Pmt.)⁴⁵ – az I. Pénzmosás elleni irányelv rendelkezéseinek megfelelően – a pénzügyi szektor számára számos kötelezettséget vezetett be, melyek közül a legfontosabbaknak, az ügyfél-azonosítási, a jelentési és a dokumentummegőrzési kötelezettségek tekinthetők. A II. Pénzmosás elleni irányelv rendelkezéseit a 2003. évi XV. törvény (II. Pmt.), a III. Pénzmosás elleni irányelvet pedig a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény (III. Pmt.) ültette át a magyar jogba. A IV. Pénzmosás elleni irányelv átültetéséből eredő kötelezettségnek a magyar jogalkotó egy új törvény, a 2017. évi LIII. törvény⁴⁶ elfogadásával tett eleget (IV. Pmt.).

Fontos előzménye volt IV. Pmt. elfogadásának, hogy az Európa Tanács Pénzmosás és Terrorizmus Finanszírozás Elleni Szakértői Bizottsága (Moneyval) 2015-2016 során folytatta le Magyarország pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni jogszabályi- és intézményrendszerének (5. körös) vizsgálatát. A vizsgálat

---

2015/849 irányelv, valamint a 2009/138/EK és a 2013/36/EU irányelv módosításáról (EGT-
vonatkozású szöveg) [HL L 156, 2018.06.19.]

⁴³ Erre adott reakcióként külön vizsgálóbizottság is felállításra került az Európai Unióban (PANA Bizottság), amely egy jelent is elfogadott 2017-ben. Lásd bővebben: JACSÓ Judit: *Az adócsalás szabályozása a német és az osztrák jogban*. In: Domokos Andrea (szerk.): *Az új büntetőeljárási törvény és a gazdasági bűnözés kapcsolata*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019. 77–97.

⁴⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/843 irányelve, Preambulum 2. pont.

⁴⁵ A pénzmosás elleni törvények általánosan elfogadott rövidítés hazánkban a Pmt.

⁴⁶ 2017. évi LIII. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról.

lezárására 2016 szeptemberében került sor, és az elfogadott országjelentésben megfogalmazott minősítések alapján Magyarország a Moneyval 2017. decemberi plenáris ülésén köteles volt beszámolni az előrehaladásokról.⁴⁷ A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni fellépés hatékonyabbá tétele érdekében kiemelten fontos a Moneyval által az országjelentésben megfogalmazott, a technikai megfelelést és a hatékonyság javítását segítő előremutató ajánlások végrehajtása.

A törvény *preambuluma* meghatározza az elérendő célokat: a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása tilalmának hatékony érvényesítése érdekében megelőzze és megakadályozza a büntetendő cselekmények elkövetéséből származó pénznek vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dolognak a pénzmosás szempontjából veszélyeztetett tevékenységeken keresztül történő tisztára mosását, valamint a terrorizmusnak pénzzel vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dologgal való támogatását. A pénzmosás elleni szabályozás és intézményrendszer a legfontosabb célja annak megakadályozása, hogy az illegális pénz visszaáramoljon a legális gazdaságba.⁴⁸ Az alábbiakban a IV. Pmt. vizsgált téma szempontjából legfontosabb rendelkezéseit vesszük sorra.⁴⁹

3.2.2. A compliance kötelezettségek személyi hatálya. Fontos hangsúlyozni, hogy két csoportba lehet osztani a Pmt. hatálya alá tartozó kötelezett kört: a) a felügyeletet ellátó hatóságok és b) a felügyelet alá tartozó szolgáltatók csoportjára. A Pmt. 1. cikk (1) bekezdése határozza meg a *kötelezett szolgáltatók* körét. A törvény hatályának tevékenység alapról intézmény alpra történő módosítása érdemi változást nem hozott. Az európai közösségi jogászokat, illetve a kamarai jogtanácsosokat egy későbbi módosítással vonta be e körbe a törvény.

A IV. Pmt. *személyi hatálya* a Magyarországon székhellyel, fiókteleppel vagy telephellyel rendelkező szolgáltatókra, személyekre terjed ki, akik meghatározott tevékenységet végeznek.

Pénzmosás compliance - kötelezettek	
Pénzügyi szektorban dolgozók	1) hitelintézet
	2) pénzügyi szolgáltató
	3) foglalkoztatói nyugdíj szolgáltató intézmény
	4) önkéntes kölcsönös biztosítópénztár
	5) nemzetközi postautalvány-felvételt és -kézbesítést végző
	6) ingatlanüggyellett kapcsolatos tevékenységet végző
	7) könyvvizsgálói tevékenységet végző

⁴⁷ Lásd ennek előkészítéséről: SINKU Pál: *A pénzmosás miatti bűnügyek gyakorlata – az ügyészi jogalkalmazás tapasztalatai*. In: Barabás Andrea Tünde – Vókó György (szerk.): *A bonis bona discere. Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából*. Országos Kriminológiai Intézet – Pázmány Press, Budapest, 2017, 135–137.

⁴⁸ GÁL István László: *Bejelentés vagy feljelentés?*, Penta Unió Oktatási Centrum, Budapest, 2017. 48.

⁴⁹ Részletesen lásd: JACSÓ Judit: *A pénzmosás elleni fellépés dimenziói Európában: múlt, jelen és jövő*. In: Kiss Valéria (szerk.): *Kriminológiai Közlemények 72. Válogatás a 2012-ben tartott tudományos ülések előadásaiból*, Magyar Kriminológiai Társaság Budapest, 2013. 47–69.

	8) könyvviteli (könyvelői), adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói tevékenységet megbízási, illetve vállalkozási jogviszony alapján végző
szerencse-játék szervezők	9) játékkaszinót, kártyatermet működtetőre vagy távszerencsejátéknak nem minősülő fogadást, távszerencsejátékot, online kaszinójátékot szervező
áruke-reske-dők	10) nemesfémekkel vagy az ezekből készült tárgyakkal kereskedő
	11) árukereskedő
független jogi hivatások képviselői	12) ügyvéd, európai közösségi jogász (a továbbiakban együtt: ügyvéd), kamarai jogtanácsos, közjegyző
	13) bizalmi vagyonkezelő

Fontos hangsúlyozni, hogy két kötelezetti körre *speciális szabályok* vonatkoznak, egyrészt az árukereskedőkre, másrészt a független jogi szakmák képviselőire. Az alábbiakban ezeket a szabályokat foglaljuk össze.

a) Az *árukereskedők* csak akkor tartoznak a Pmt. hatálya alá, ha egyrészt egy meghatározott *összeghatárt* (2.500.000 Ft.) eléri vagy azt meghaladja a fizetés összege, másrészt az *készpénzben* történik. Ezzel a jogalkotó figyelembe vette, hogy a nagy összegű készpénzfizetések esetén nagyon magas a pénzmosás kockázata. Az IV. Pénzmosás elleni irányelv rendelkezéseinek hazai jogba való átültetésére ilyen formában került sor. Megjegyezzük azonban, hogy az irányelv 10.000 Eurós összeghatárt ír elő, azonban felhatalmazza a tagállamokat, hogy alacsonyabb küszöbértéket határozzanak meg. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a *nemesfémekkel kereskedők összeghatártól függetlenül*, azaz minden esetben a Pmt. hatálya alá tartoznak. A gyakorlati tapasztalatok szerint az ékszerek vásárlása gyakori pénzmosási technika, így indokoltnak tekinthető a szigorúbb rendelkezés bevezetése.⁵⁰

b) *Eltérő szabályok* vonatkoznak továbbá az *ügyvédekre, a kamarai jogtanácsosokra és a közjegyzőkre*.⁵¹ Főszabály szerint *nem általános jelleggel*, hanem csak *a törvényben nevesített tevékenység végzése esetében* vonatkozik

⁵⁰ GÁL István László: *A pénzmosás*. KJK Kerszöv Kiadó, Budapest, 2004. 27.; SZENDREI Ferenc: *A pénzmosás*. PhD dolgozat, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs, 28.

⁵¹ Az ügyvédek pénzmosás elleni küzdelemben betöltött szerepéről lásd: KÖHALMI László: *Ügyvédek és pénzmosás*. In: Gál István László (szerk.): *A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései*. PTE Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi Tanszék, Pécs, 2005. 90–91.

rájuk az ügyfél-átvilágítási, ill. bejelentési kötelezettség.⁵² Így akkor, ha *pénz és értéktárgy letéti kezelését* végzik, vagy ha meghatározott *jogügyletek előkészítésével és végrehajtásával* összefüggésben végeznek ügyvédi tevékenységet (így például: *gazdasági társaságban vagy egyéb gazdálkodó szervezetben lévő vagyonrész (részesedés), ingatlan tulajdonának átruházása, vagy gazdasági társaság vagy egyéb gazdálkodó szervezet alapítása, működtetése, megszűnése.*⁵³

Érdemi módosítást jelent e körben a korábbi szabályozáshoz képest, hogy adásvétel helyett a *tulajdonátruházás* került a törvényben meghatározásra, így az ügyvédek szélesebb körben, a csere- és az ajándékozási szerződés esetén, is kötelesek eleget tenni az ügyfél-átvilágítási és bejelentési kötelezettségének. Az ingó vagyonelemek ellenérték nélküli átruházásával, valamint a bizalmi vagyonkezelési szerződés vagy bizalmi vagyonkezelés létesítésére irányuló egyoldalú jognyilatkozattal kapcsolatos tevékenységek esetén szintén fennáll az ügyfél-átvilágítási és bejelentési kötelezettség. Így teremtette meg a jogalkotó a magyar szabályozás uniós irányelvvel való összhangját, illetve egyúttal a Moneyval által megfogalmazott hiányosságokat is kiküszöbölte. Megállapíthatjuk, hogy az ügyvédekre nézve kiszélesedett a compliance kötelezettségek köre.

A törvény a IV. Pénzmosás elleni Irányelvnek megfelelően meghatározza azon eseteket, amelyek – e szakmák képviselőire vonatkozó titoktartási kötelezettség, védelemhez való jog biztosítása végett – mentesítik az ügyvédek, közjegyzőket a bejelentési kötelezettség alól, illetve a FIU megkeresésére vonatkozó válaszadási kötelezettség alól. Hangsúlyozandó, hogy a törvény – összhangban a Moneyval ajánlásával – az *ügyfél-átvilágítási kötelezettség alól nem ad felmentést*, csak a bejelentési kötelezettség alól. A *mentesítésre vonatkozó szabályok* alapján, az ügyvédek tekintetében akkor, ha *a) a bejelentés alapjául szolgáló adat, tény, körülmény büntetőeljárásban történő védelem, illetve bíróság előtti képviselet* – ide nem értve a cégbírósi eljárásban történő képviseletet – előkészítése, ellátása során, vagy ellátását követően utóbb és azzal összefüggésben jutott tudomására, *b) a bejelentés alapjául szolgáló adat, tény, körülmény az a) pontban írt képviselet, védelem ellátásának, vagy az eljárás megindításának a szükségességével összefüggésben végzett jogi tanácsadás során* jutott a tudomására.⁵⁴

A bejelentést az ügyvéd, a kamarai jogtanácsos és a közjegyző a *területi kamaránál* köteles teljesíteni, azaz a törvény *közvetett bejelentési kötelezettséget* ír elő számukra. Az ügyvéd és a közjegyző alkalmazottja – ideértve az alkalmazott ügyvédet is – a bejelentést a munkáltatói jogokat gyakorló ügyvédnél vagy közjegyzőnél teszi meg, aki a bejelentést haladéktalanul továbbítja a területi kamarának. A területi ügyvédi, közjegyzői kamarák elnöke kijelöli azt a személyt, aki a meghatározott személyektől érkezett bejelentést a pénzügyi információs egységnek haladéktalanul továbbítja.⁵⁵

A Pmt. alapján a *Magyar Ügyvédi Kamara egységes szabályzatot* készít az

⁵² IV. Pmt. 73.–74. §

⁵³ IV. Pmt. 73. § (1) bek.

⁵⁴ IV. Pmt. 73. § (3) – (4) bek.

⁵⁵ IV. Pmt. 74. §

egyéni ügyvéd, az egyszemélyes ügyvédi iroda, valamint a kamarai jogtanácsos kötelezett kör számára, amely *belső szabályzatnak és kockázatértékelésnek* minősül.⁵⁶

Összefoglalva megállapítható, hogy a IV. Pmt. a hatály, a bejelentési kötelezettség teljesítése és a belső szabályzat vonatkozásában tartalmaz eltérő szabályokat. Összehasonlítva a IV. Pénzmosás elleni irányelv vonatkozó szabályozásával megállapítható, hogy a magyar szabályozás szigorúbb rendelkezéseket tartalmaz, amelyre azonban a tagállamokat a IV. Pénzmosás elleni irányelv is felhatalmazza.

3.2.3. A Pmt. tárgyi hatálya: a compliance kötelezettségek. A IV. Pmt. – a korábbi szabályozással egyezően – számos *kötelezettséget* ír elő a szolgáltatók számára, amelyek közül kiemelendő az *ügyfél-átvilágítási* és a *bejelentési kötelezettség*, melyek nagyon szoros kapcsolatban állnak egymással, hiszen az ügyfél-átvilágítással kerülhet a szolgáltató olyan adat, tény, információ birtokába, amely megalapozza a későbbi bejelentést.

a) A szolgáltató az *ügyfél-átvilágítást* az alábbi esetekben köteles alkalmazni⁵⁷:

Ügyfél-átvilágítási kötelezettség esetei
1. <i>Üzleti kapcsolat létesítése.</i>
2. <i>Az üzleti megbízás 3.600.000 forintot eléri vagy meghaladja a teljesítéskor.</i>
3. <i>Árukereskedő esetében a 2.500.000 forintot elérő vagy meghaladó összegű üzleti megbízás készpénzben történő teljesítéskor.</i>
4. <i>Pénzátutalás összege a 300.000 forintot meghaladja.</i>
5. <i>A távszerencsejátéknak nem minősülő fogadást szervező tekintetében a távszerencsejátéknak nem minősülő, nem hírközlő eszköz és rendszer útján szervezett fogadás esetében a 600.000 forintot elérő vagy meghaladó összegű nyeresemény kifizetés, a távszerencsejátéknak nem minősülő, hírközlő eszköz és rendszer útján szervezett fogadás esetében a hatszázezer forintot elérő vagy meghaladó összegű játékosai egyenlegről történő kifizetés teljesítéskor</i>
6. <i>Pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén, ha átvilágításra még nem került sor.</i>
7. <i>Ha a korábban rögzített ügyfélazonosító adatok valóságával vagy megfelelőségével kapcsolatban kétség merül fel</i>

Az I. Pmt. még ügyfél-azonosítási kötelezettséget írt elő, amely azonban nem azonosítható az ügyfél-átvilágítási kötelezettséggel, hiszen annál egy tágabb fogalomról van szó, amely sokkal részletesebb és átfogóbb intézkedések betartását írja elő a szolgáltatók számára.⁵⁸ Ugyanakkor mindkettő háttarében ugyanaz a

⁵⁶ 14/2018. (VI. 25.) MÜK szabályzat a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvényben és az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvényben meghatározott kötelezettségek teljesítéséről, kockázatértékelésről, felügyeleti eljárásrendről és útmutatóról, <http://www.magyarugyvedikamara.hu/tart/farticle/18/73/1> (2018.09.11.)

⁵⁷ IV. Pmt. 6. §

⁵⁸ GÁL (2017): i.m. 59.

gondolat áll, a szolgáltatónak meg kell ismernie az ügyfelét („*know your custom*” *e/v*). A szolgáltató nemcsak az ügyfelet, hanem annak meghatalmazottját, a rendelkezésre jogosultat, továbbá a képviselőt is azonosítani és személyazonosságának igazoló ellenőrzését elvégezni köteles az ügyfél-átvilágítás első lépéseként.⁵⁹ Fontos, hogy a *tényleges tulajdonosra* vonatkozó nyilatkozatot is be kell szereznie a szolgáltatónak. A gyakorlatban ugyanis jellemzőnek mondható, hogy a pénzmosás elkövetői strómanokat vesznek igénybe a pénzügyi ügyletek lebonyolításához, ezen esetek kiszűrését teszi lehetővé ez az intézkedés.⁶⁰

A kötelezett az üzleti kapcsolat létesítése vagy az ügyleti megbízás végrehajtása előtt köteles lefolytatni az ügyfél és a *tényleges tulajdonos* személyazonosságának igazoló ellenőrzését. A szolgáltató az ügyfél és a *tényleges tulajdonos* személyazonosságának igazoló ellenőrzését az üzleti kapcsolat létesítése során is lefolytathatja, ha ez a rendes üzletmenet megszakításának elkerülése érdekében szükséges, és ha a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának valószínűsége csekély. Ebben az esetben a személyazonosság igazoló ellenőrzését az első ügylet teljesítéséig be kell fejezni.⁶¹

Azonban nemcsak azonosítani kell az ügyfelet, hanem *folyamatos monitoring kötelezettség* is terheli a szolgáltatókat az üzleti kapcsolat során, amelynek a lényege a szokatlan jellemzők felfedése és szükség esetén bejelentése a nemzeti FIU-nak.

A Pmt. az ügyfél-átvilágításhoz kapcsolódó intézkedések mellett különállóan szabályozza – a kockázatalapú megközelítésnek megfelelően – az *egyszerűsített*, ill. a *fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések* szabályait. Fokozott ügyfél-átvilágításra kerül sor, ha az ügyfél stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országból származik, vagy kiemelt közszereplőről van szó. A IV. Pmt. az irányelvi rendelkezéseknek megfelelően kiterjeszti a hatályát a *hazai kiemelt közszereplőkre* is és *fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések* alkalmazását írja elő valamennyi kiemelt közszereplővel folytatott üzleti kapcsolat vagy ügylet vonatkozásában, valamint definiálja a kiemelt közszereplő fogalmát.⁶²

b) A bejelentési kötelezettség alapján a szolgáltató vezetője, foglalkoztatottja és segítő családtagja *pénzmosásra, terrorizmus finanszírozására, vagy dolog büntetendő cselekményből való származására* utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén köteles a szolgáltatón belül megjelölt személynek haladéktalanul bejelentést tenni. A gyanús körülményeket, amelyek alapján bejelentést kell tenni, a felügyeleti szervek által összeállított mintaszabályzat tartalmazza példálózó jelleggel. A kijelölt személy a bejelentést haladéktalanul továbbítja a pénzügyi információs egységnek. A bejelentésnek tartalmaznia kell az

⁵⁹ IV. Pmt. 7. §

⁶⁰ IV. Pmt. 8. §

⁶¹ IV. Pmt. 13. §

⁶² A kiemelt közszereplő: az a természetes személy, aki fontos közfeladatot lát el, vagy az ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzését megelőző egy éven belül fontos közfeladatot látott el. A Pmt. azt is taxative felsorolja, hogy kik minősülnek fontos közfeladatot ellátó személynek. A kiemelt közszereplő esetén az üzleti kapcsolat létesítésére, az ügyleti megbízás teljesítésére kizárólag a szolgáltató első szabályzatában meghatározott vezetője jóváhagyását követően kerülhet sor (IV. Pmt. 16-21. §).

ügyfél-azonosítás során rögzített adatokat, a bejelentés alapjául szolgáló adat, tény, körülmény részletes ismertetését és a bejelentés alapjául szolgáló adatot, tényt, körülményt alátámasztó dokumentumokat, amennyiben azok rendelkezésre állnak. Fontos hangsúlyozni, hogy a szolgáltató a pénzmosásra, terrorizmus finanszírozására vagy dolog büntetendő cselekményből való származására utaló adat, tény, körülmény felmerülését nemcsak a végrehajtott, hanem a *végrehajtandó ügylet és az ügyfél által kezdeményezett, de végre nem hajtott ügylet esetében esetben is köteles vizsgálni*.⁶³ A IV. Pmt. a korábbi bejelentési rendszert lényegében fenntartotta, azzal a módosítással, hogy a bejelentési kötelezettség egy további esetre is kiterjed az uniós szabályozásnak való megfelelés érdekében. A bejelentési kötelezettség így kiegészül a dolog büntetendő cselekményből való származására utaló tény, adat, körülmény esetkörének jelzésével.⁶⁴

A bejelentési kötelezettséggel kapcsolatosan fontos utalnunk arra, hogy annak szándékos elmulasztása *büntetőjogi következményekkel* jár. A magyar szabályozás egyik sajátossága, hogy a legszigorúbb eszközzel lép fel a bejelentési kötelezettség elmulasztójával szemben. A 2001. évi Btk. novelláig a *bejelentési kötelezettség elmulasztása* pénzmosásnak minősült. A klasszikus pénzmosás fogalmába azonban nem illeszkedett a mulasztásban megnyilvánuló deliktum, így e bűncselekmény külön szabályozása vált indokolttá. A törvényalkotó a 2001. évi CXVI. törvénnyel „A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása” (Btk. 303/B. §) címmel külön rendelte büntetni a bejelentési kötelezettség elmulasztóját. Kezdetben a Btk. a *gondatlan alakzatot* is büntetni rendelte, melyet a 2007. évi Btk. módosítás szüntetett meg. A hatályos Btk. 401.§-a rendeli büntetni a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztását, amely vétségnek minősül és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Hazánkban a pénzmosás elleni információs egység (FIU) feladatait a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi keretén belül működő, de attól független *Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda* látja el.⁶⁵ Ez az Iroda fogadja a Pmt. által meghatározott kötelezett körtől a pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának gyanúja alapján érkező bejelentéseket, melyeket megvizsgál és az értékelő-elemző tevékenysége eredményeként bűnüldözési célból továbbít. A pénzügyi információs egység a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem, valamint bűncselekmények megelőzésének, felderítésének, nyomozásának elősegítése céljából elemző-értékelő tevékenységet folytat, amelynek keretében operatív és stratégiai elemzést végez.⁶⁶

c) További kötelezettségek: titoktartási kötelezettség (felfedés tilalmának előírása), adatvédelem, nyilvántartás vezetési kötelezettség, statisztika vezetési kötelezettség, intézkedések az Európai Unió más tagállamában, illetve harmadik országban található fióktelep és leányvállalat esetén, belső ellenőrző, információs

⁶³ IV. Pmt. 30-37. §

⁶⁴ Lásd részletesen a bejelentési kötelezettségről az adótanácsadók, adószakértők, könyvelők és könyvvizsgálókra vonatkozóan: GÁL (2017): i.m. 80–90.

⁶⁵ <https://www.nav.gov.hu/nav/penzmosas/PTEI/PTEI.html> (2018.08.24.)

⁶⁶ IV. Pmt. 38–53. §

rendszer, képzési program működtetésének kötelezettsége, belső szabályzat készítési kötelezettség.⁶⁷

3.2.4. Felügyeletet ellátó szervezetek feladatai a pénzmosás compliance területén. Az Irányelv rendelkezéseinek megfelelően a törvény kijelöli a *felügyeletet ellátó szervezetet*, amelyek a felügyeleti tevékenység gyakorlása során biztosítják a szolgáltatók törvény rendelkezéseinek való megfelelését.

Felügyeletet ellátó szervek a Pmt. alapján		
1) Magyar Nemzeti Bank		a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos feladatkörében eljárva: pl. bankok, takarékszövetkezetek, pénzváltó, postai szolgáltató esetében
2) Magyar Könyvvizsgálói Kamara		<i>könyvvizsgálók</i>
3) területi ügyvédi kamara		területileg illetékes kamara, amelyeknek az <i>ügyvéd/jogtanácsos</i> a tagja
4) területi közjegyzői kamara		területileg illetékes kamara, amelyeknek a <i>közjegyző</i> a tagja
5) Budapest Főváros Kormányhivatal		<i>nemesfémkereskedő, árukereskedő</i>
6) NAV Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás elleni Iroda		<i>könyvviteli szolgáltatást nyújtók, az adótanácsadók és az adószakértők</i>
7) bizalmi vagyonkezelőkről és a tevékenységük szabályairól szóló törvény szerinti hivatal		

A IV. Pénzmosás elleni Irányelv is lehetővé teszi meghatározott szolgáltatókra nézve (könyvvizsgálók, a könyvelők, az adótanácsadók, az ügyvédek és a közjegyzők), hogy a felügyeletet *önszabályozó testületek* lássák el. A magyar jogalkotó ezzel a felhatalmazással élve a kötelező kamarai tagsághoz kötött könyvvizsgálói tevékenység és az ügyvédi, közjegyzői tevékenység feletti *kamarai felügyeletet* határozza meg, amelynek részletszabályait az ágazati törvények határozzák meg.

A *felügyeleti tevékenységet ellátó szerv az alábbi feladatokat látja el*: a) kijelölt személy(ek)re vonatkozó bejelentések nyilvántartásba vétele, kezelése; b) jóváhagyásra benyújtott szabályzatok elbírálása; c) hatósági (helyszíni) ellenőrzések lefolytatása.⁶⁸

A felügyeletet ellátó szerv az e törvény szerinti felügyeleti tevékenységének gyakorlása során biztosítja az Európai Unió más tagállamában székhellyel

⁶⁷ IV. Pmt. 54-76. § Lásd bővebben: GÁL (2017): i.m. 95–105.

⁶⁸ Ennek során azonban komoly kockázatot is rejthet magában az a körülmény, hogy a felügyeleti szerv egyben érdekképviseleti szerv is – jegyezte meg *Munkácsi Márta* a pénzmosás tárgyában a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán tartott előadásában. Lásd: JACSO – UDVARHELYI (2017): i.m. 713.

rendelkező szolgáltató magyarországi fióktelepének és leányvállalatának e törvény rendelkezéseinek való megfelelését is.⁶⁹

A IV. Pénzmosás elleni irányelvvel összhangban a IV. Pmt. részletesen szabályozza a szolgáltatók nemzeti rendelkezések megsértéséért való felelősségre vonhatóságát és velük szemben hatékony, arányos és visszatartó erejű (a büntetőjogi szankcióktól eltérő) közigazgatási szankciók felügyeletet ellátó szervek általi kiszabhatóságát. E szankcióknak és intézkedéseknek a jogi személyekkel, vezető testület tagjaival vagy bármely, a jogsértésért felelősségre vonható természetes személlyel szemben is alkalmazhatónak kell lenniük. A Pmt. a fokozatosság elve alapján szabályozza az alkalmazható intézkedéseket. A IV. Pmt. 69. §-a alapján a felügyeletet ellátó szerv a jogsértés súlyával arányosan többféle intézkedést alkalmazhat, így legenyhébb intézkedésként figyelmezteti a szolgáltatót, de bírság kiszabására is jogosult.

Felügyeleti bírság összege		
Szolgáltatók	Minimum	Maximum
hitelintézet, pénzügyi szolgáltató, foglalkoztatói nyugdíj szolgáltató intézmény, nemzetközi postautalvány-felvételt és -kézbesítést végző	<i>400.000 Ft.</i>	az éves nettó árbevétel 10%-ának megfelelő összegig, legfeljebb <i>2 milliárd forint</i>
önkéntes kölcsönös biztosítópénztár		a tárgyév megelőző év tagdíjbevételei és támogatásai együttes összege 10%-ának megfelelő összegig, legfeljebb <i>2 milliárd forint</i>
ingatlanüggyel kapcsolatos tevékenységet végző, könyvvizsgálói tevékenységet végző, könyvviteli (könyvelői), adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói tevékenységet megbízási, illetve vállalkozási jogviszony alapján végző, játékkaszinót, kártyatermet működtetőre vagy távszerencsejátéknak nem minősülő fogadást, távszerencsejátékot, online kaszinójátékot szervező, nemesfémekkel vagy az ezekből készült tárgyakkal kereskedő, árukereskedő, bizalmi vagyongazdálkodó	<i>100.000 Ft.</i>	<i>400 millió Ft.</i> Amennyiben a jogsértésből származó vagyoni előny meghatározható, és annak kétszerese meghaladja a <i>400 millió forintot</i> , úgy a kiszabható bírság a <i>vagyoni előny kétszeresének megfelelő összegig</i> terjedhet.

Láthatjuk a táblázatból, hogy a pénzmosás compliance intézkedések be nem tartása igen súlyos jogkövetkezménnyel jár. Megfigyelhető, hogy a IV. Pmt. a pénzbírság lehetséges maximális összegét jelentősen megemelte.

⁶⁹ IV. Pmt. 68. § (1) bek.

4. Záró gondolatok

A pénzmosás compliance megfelelő működése nagymértékben hozzá tud járulni a pénzmosás elleni eredményes küzdelemhez, másrésztől e területre vonatkozó szabályok gazdasági szereplők általi be nem tartása rendkívüli veszélyt jelent a gazdaság működésére. A bűnözésből származó bevételek eredetének elleplezése árthat a pénzügyi ágazat integritásának, stabilitásának és megítélésének, sőt az Európai Unió számára is fenyegető veszélyt jelent, hiszen megingathatja az Unió belső piacát.⁷⁰

A makrogazdasági hatása is kiemelendő e jelenségnek, hiszen a pénzmosás által a legális gazdaságba beáramló pénzek felboríthatják a kereslet-kínálat egyensúlyát. Az is hangsúlyozandó ezzel összefüggésben, hogy más gazdasági szolgáltatásokkal ellentétben a pénzmosás elkövetője nem törekszik közvetlen haszonra, épp ellenkezőleg, az elkövetőnek az ár nem meghatározó tényező a vagyon „kifehérítése” folyamatában, számára a nyereséget az jelenti, hogy a kifehérítés folyamatát követően a bűncselekményekből származó vagyon a lebukás kockázatát már nem hordozza magával.⁷¹ És éppen ebben rejlik a pénzmosás egyik legnagyobb veszélye, amely veszélyek csökkentésében a pénzmosás compliance kiemelet jelentőségű.

E területre jellemző, hogy a kezdeti „szektorális” szabályozás helyett, amely kizárólag a pénz- és hitelintézetekre rótt kötelezettségeket, mára egy sokkal komplexebb jellegű szabály- és intézményrendszer került felállításra, amelyről egy kis túlzással az mondható, hogy a gazdasági élet csaknem valamennyi szereplője számára tartalmaz kötelezettségeket és éppen ebben ragadható meg a pénzmosás elleni intézményrendszer társadalmi innovációban való szerepe. Fontos kölcsönhatás figyelhető meg a pénzmosás compliance-hez sorolt eszköz- és intézményrendszer, valamint a társadalmi innováció között. Hiszen, ha a felvázolt compliance intézkedéseket a kötelezettek nem tartják be, az káros hatással lehet a társadalmi innovációra. A IV. Pénzmosás elleni irányelv 2018-ban bevezetett módosítása még inkább kiterjeszti a compliance intézkedések személyi hatályát. A társadalmi innováció megközelítéséből megállapítható, hogy a compliance tevékenységek alapvető célja a jogszabályok, belső szabályzatok stb. hatékonyabb betartása, amely közvetve hozzájárul a közösség jólétéhez is.

---

⁷⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2015/849/EU irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről [HL L 141., 2015. 06.05., 73-117.], Preambulum.

⁷¹ GÁL (2017): i.m. 17.; SZENDREI (2010): i.m. 10.